

ಆಗ್ರಾ ಘರಾಣೆಯ ಸಾಧಕಿಗೆ 80

ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಸಂಗೀತದ ಆಗ್ರಾ ಘರಾಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಡುವ ಗಾಯಕಿ- ಸಾಧಕಿ ಲಲಿತ ಜೆ. ರಾವ್ ಸದ್ಯ ಎಂಬತ್ತರ ಹೊಸ್ತಿಲಲ್ಲಿರುವ ಈ ವಿದುಷಿ ಇತ್ತೀಚೆಗಷ್ಟೇ ಮೈಸೂರು ದಸರಾದಲ್ಲಿ 'ರಾಜ್ಯ ಆಸ್ಥಾನ ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾನ್' ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

■ ಉಮಾ ಅನಂತ್

ಚಿತ್ರಕೃಪೆ: ಸಗ್ಗರೆ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ

ಸಂಗೀತಗಾರರಿಗೆ ಸಾಧನೆ, ಛಲ, ಪರಿಶ್ರಮ ಇದ್ದರೆ ಸಂಗೀತ ಒಲಿಯುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಶಿಷ್ಯಂದಿರಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದರೆ ಈ ಶ್ರಮ ಸಾರ್ಥಕ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಆರೋಗ್ಯ ಕೈಕೊಟ್ಟು, ಕೈಹಿಡಿದ ಸಂಗೀತ ನಿಂತ ನೀರಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಸ್ಸಾರ್ಥ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಪೊರೆದರೆ ಅದು ಎಂದಿಗೂ ಕೈಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾತಿಗೆ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಸಂಗೀತದ ಮೇರು, ವಿದುಷಿ ಲಲಿತ ಜೆ. ರಾವ್ ಅವರೇ ಸಾಕ್ಷಿ.

ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ದೇಶ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಕಛೇರಿ ನೀಡಿದ ಬಳಿಕ ಇವರಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯ ಕೈಬಿಟ್ಟಿತು. ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಲಲಿತ ಜೆ. ರಾವ್ ಅವರು ವಿವರಿಸುವುದು ಹೀಗೆ...

“ಅದು 1999ರ ಇಸವಿ, ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿದೆ. ನನ್ನ ಗಂಟಲು ಕಟ್ಟಿ ಹೋಗಿ ಹಾಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸ ಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು. ಸುಮಾರು ಅರ್ಧ ಶತಮಾನಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಕಛೇರಿ ನೀಡುತ್ತಾ ಬಂದವಳಿಗೆ ಇದೊಂದು ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ವಿಚಾರ ಆಗಿತ್ತು. ಸಂಗೀತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟೇ ಬಿಡಬೇಕಲ್ಲ ಎಂದು ಬಹಳ ಬೇಸರವಾಯಿತು. ಆಗ ನನ್ನ ಗುರುಗಳು ಉಸ್ತಾದ್ ಖಾದಿಮ್ ಖಾನ್ ಸಾಹೇಬರು, 'ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ನೀನು ಪ್ರತಿಭಾವಂತೆ. ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾಡಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನೀನೇ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡು. ಹಾಡೋದಕ್ಕಾಗಿದ್ದರೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಲಿಸಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ..' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅವರ ಆಶೀರ್ವಾದ ನನಗೆ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಓಳಿಗೆಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡಲು ಪ್ರೇರಣೆಯಾಯಿತು.

'ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತದ್ದು ನನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಲ್ಲಾ..' ಎಂದು ಬೇಸರ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕೂರದೆ ಗುರುಗಳ ಮಾತನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಕೊಂಡು, ಸಂಗೀತವನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ 2000 ಇಸವಿಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ

ಸಂಗೀತ ಕಲಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಕಾರ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತಂದೆ ತಾಯಿಯರ ಆಶೀರ್ವಾದ, ಗುರುಗಳ ಪ್ರೇರಣೆ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕಲಿಯುವ ಶಿಷ್ಯಂದಿರು ಬೇಕು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ನನಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಇದು ನನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು.”

ಆಗ್ರಾ ಘರಾಣದ ಸಾಧಕಿ

'ನೋಮ್ ತೋಮ್...' ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಸಂಗೀತದ ಆಗ್ರಾ ಘರಾಣದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ದ್ವುಪದ ಗಾಯನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸುಮಧುರ 'ನೋಮ್ ತೋಮ್ ಆಲಾಪ್' ನಂತರದ ರಾಗ ವಿಸ್ತಾರ, ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ಬಂದಿಶ್... ಸಂಗೀತ ಕೇಳುಗರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಾದದ್ದೇ. ಈ ಸೊಬಗನ್ನು ಸವಿಯಲು ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಗಾಯಕಿ ಲಲಿತ ಜೆ. ರಾವ್ ಅವರ ಕಂಠದಿಂದಲೇ ಕೇಳಬೇಕು ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದವರು ಈ ಸಾಧಕಿ.

ರಾಗ ಭೈರವ್, ಪೂರಿಯಾ, ಮೇಘಮಲ್ಲಾರ್, ಭೀಮಪಲಾಸಿ- ಯಾವ ರಾಗಗಳೇ ಇರಲಿ, ಉತ್ತಮ ಮನೋಧರ್ಮ, ಆಕರ್ಷಕ ತಾನ್-ತರಾನಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುವ ಈ ವಿದುಷಿ 'ರಾಗ-ರಸ'ವನ್ನು ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಿದಾಗ ಕೇಳುಗರಿಗೆ ಹಬ್ಬವೇ ಸರಿ.

ನವೆಂಬರ್ 6ಕ್ಕೆ (ಜನನ ನ. 6, 1942) ತಮ್ಮ 80ನೇ ಜನ್ಮದಿನ ಆಚರಿಸುವ ಈ ಗಾಯಕಿ

ಪ್ರಶಸ್ತಿ- ಪುರಸ್ಕಾರ

ಕೇಂದ್ರ ಸಂಗೀತ ನಾಟಕ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ (2018), ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ರಾಜ್ಯೋತ್ಸವ ಪ್ರಶಸ್ತಿ (2017), ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಗೌರವ ಪುರಸ್ಕಾರ, ಕರ್ನಾಟಕ ಕಲಾಶ್ರೀ ಪ್ರಶಸ್ತಿ (2011), ಕೇರಳ ಸರ್ಕಾರ ನೀಡುವ ನಿಶಾಗಂಧಿ ಪುರಸ್ಕಾರ (2012)

ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ 'ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಿರಿಯಕ್ಕ!'

ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ನಡೆದ ನಾಡಹಬ್ಬ ಮೈಸೂರು ದಸರಾ ಮಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಸಂಗೀತ ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾನ್ ಪುರಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಭಾಜನರಾದ ಈ ವಿದುಷಿ, ಉತ್ತಮ ಗಾಯಕಿ, ಬೋಧಕಿ, ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿ.

ತಮ್ಮ ಮೂರನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಾ ಘರಾಣೆಯ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗಾಯಕ ಉಸ್ತಾದ್ ಫಯಾಜ್ ಖಾನ್ ಅವರ ಬಳಿ ಸಂಗೀತ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಪರಿಚಯವಾದ ಇವರು ಮುಂದೆ ಪಂ. ರಾಮರಾವ್ ನಾಯಕ್ ಬಳಿ ಸಂಗೀತ ಕಲಿತರು. ಬೆಂಗಳೂರು ಸಂಗೀತ ಸಭಾದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡನೇ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಮೊದಲ ಕಛೇರಿ. ಹದಿನಾಲ್ಕನೇ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಆಕಾಶವಾಣಿ ನಡೆಸುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದ ಸಂಗೀತ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಬಹುಮಾನ.

1967ರಲ್ಲಿ ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಪದವಿ ಪಡೆದರು. ಮುಂದೆ ಪಂ. ದಿನಕರ ಕಾಯ್ಕಿಣಿ ಹಾಗೂ ಉಸ್ತಾದ್ ಖಾದಿಮ್ ಹುಸೇನ್ ಖಾನ್ ಅವರ ಬಳಿ ಸಂಗೀತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಪಡೆದರು. 1981ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಛೇರಿ ನೀಡಿದರು. ಆಕಾಶವಾಣಿ ದೂರದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕಛೇರಿ ನೀಡಿದರು.

ಐಟಿಸಿ ಸಂಗೀತ ಅಕಾಡೆಮಿಯಲ್ಲಿ 1989-91ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಕರಾಗಿದ್ದರು. ಅದಾಗಿ ವಾಷಿಂಗ್ಟನ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಎಥ್ನೊ-ಮ್ಯೂಸಿಕಾಲಜಿ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು. ಆಗ್ರಾ ಘರಾಣವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಇವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು. ಖಿಯಾಲ್, ದ್ವುಪದ್, ಧಮಾರ್, ಠುಮ್ರಿ, ತರಾನ ಮುಂತಾದ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪಳಗಿದರು. ಮುಂದೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ತರಾನ ಹಾಡಿ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಸಂಗೀತದ 'ಗಟ್ಟಿಕುಳ' ಎನಿಸಿಕೊಂಡವರು. ■